

загальнодоступною. Цього досягли фізики, радіофізики й інші науковці, які ні на крихту не винні у надзвичайній брехливості ЗМІ й поповненні номенклатури типів війн найновішою - війною за свідомість всього населення планети, глобальною агресією через емоційні ураження.

Просимо шановних читачів звернути увагу на те, що надалі до безкоштовної інформації, яка ніколи не буде чесною, *долучаться майже безкоштовні і загальнодоступні енергія й виробництво засобів життєзабезпечення (речей та їжі) з природних речовин і матеріалів.*

Висновки. Цілком очевидно, що Російська Федерація не тільки не зможе сягти стану «енергетичної НадДержави» й керувати світом, а й узагалі зникне з подрібненням на неістотні фрагменти. Наші вороги у Москві планують майбутнє на базі монополії на нафту і газ, не помічаючи, що ці та інші сучасні джерела енергії вже розпочали відходити в минуле, прилучаючись до кізків і галуззя.

Із сказаного вище випливає досить оптимістичний висновок – ноопрогрес цілком та незаперечно є можливим, а світ, зрештою, рухатиметься не до «тотального уряду й глобальної Держави», а до розосередженого розселення, до автономії та самодостатності сімей і громад (приклад - сучасна Швейцарія).

Тільки у цьому одному-єдиному випадку повної загальнодоступності сонячної енергії й родинного виробництва різко знизиться ймовірність виникнення небезпечної «пасіонарності» груп великих держав й будуть виключені причини всіляких загарбницьких воєн, що зазвичай вникають через масові психози манії величі.

Зникнуть також навіть найменші підстави для посилення сучасної глобальної міграції, яка несе нині загрозу найгостріших світових і локальних конфліктів.

Третя хвиля вже стрімко наближається, але вона буде не інформаційною, а "ноохвилею" - переходом усього людства до екологічно чистого життєзабезпечення.

Будемо сподіватися на світле майбутнє для усіх наших віддалених нащадків, а для його настання підтримуватимемо освітні й наукові досягнення Вітчизни, адже у згаданих та інших відкриттях сучасних науковців є внесок і наших співвітчизників.

Список використаних джерел:

1. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівностей між народами / Дж. Даймонд ; пер. з англ. та наук. ред. Т. Цимбал. - К. : Ніка-Центр, 2009. - 488 с, [32] с.
2. Корсак К.В. Три ключевых слова футурологии-21: Китай, перовскит и 3D-принтеры // РЭЛГА. - 2014. - №6(279), 22 мая (<http://www.relga.ru/>)
3. Корсак К.В. «Українська ідея - XXI» - духовне й економічне підґрунтя Вітчизни // ПерсонаL. - 2014. - №4-5. - С. 3-16
4. Медоуз Д.Х., Медоуз Д.Л., Рэндерс И. Пределы роста. - М., МГУ, 1991; За пределами роста. - М.: Прогресс, Пангея, 1994; Пределы роста. 30 лет спустя. — М.: ИКЦ «Академкнига», 2008.
5. Тоффлер А. Футурошок. - СПб.: Лань, 1997. - 464 с.
6. Тоффлер Е. Третья хвиля / Переклад з англ., за ред. В.Шовкуна. - К.: Всесвіт, 2000. - 475 с.
7. Эрнст Ульрих фон Вайцекер. «Рио плюс 20» равняется нулю // Экология и жизнь. - 2012. - №8. - С. 27-29
8. http://ru.wikipedia.org/wiki/Человек_разумный

17.09.2015

УДК 339.7

Лавріненко О.В.

*к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»*

ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Розглянуті основні етапи та здобутки економічної та валютної євроінтеграції України, виконання основних показників євро конвергенції Україною, ключові інструменти валютної політики України

Ключові слова: євроінтеграція, коінтеграція, гармонізація, критерії конвергенції, валютна політика, Україна.

ФОРМИРОВАНИЕ ВАЛЮТНОЙ ПОЛИТИКИ
УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОПЕЙСКОЙ
КОИНТЕГРАЦИИ

FORMATION OF CURRENCY POLICY OF
UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE
EUROPEAN INTEGRATION

Аннотация. Рассмотрены основные этапы и достижения экономической и валютной евроинтеграции Украины, выполнение основных показателей евро конвергенции Украиной, ключевые инструменты валютной политики Украины.

Ключевые слова: евроинтеграция, коинтеграция, гармонизация, критерии конвергенции, валютная политика, Украина..

Abstract. The main stages and progress of economy and currency European integration of Ukraine, performance of the main indicators of euro convergence by Ukraine, key instruments of Ukrainian currency policy are considered in the article.

Keywords: european integration, cointegration, harmonization, convergence criteria, currency policy, Ukraine.

Вступ. Сучасний розвиток міжнародних валютно-фінансових відносин іде в руслі тенденцій глобалізації, регіоналізації та трансформації. Переорієнтація міжнародних фінансів, що супроводжувалася створенням потужного інтеграційного угруповання ЄЕВС, дозволили розподілити валютні ризики та запропонувати альтернативу глобальному світу в переміщенні потоків іноземного капіталу для торговельної, інвестиційної, кредитної, банківської, валютної та інших видів діяльності. Долучившись до загальносвітових тенденцій розвитку, Україна стала на шлях ринкових перетворень та трансформаційних змін. Пройшовши цей довгий шлях Рада міністрів ЄС 21 грудня 2005 року офіційно визнала Україну країною з ринковою економікою. Це було одним із поштовхів для України у напрямі євроінтеграції. Подальший розвиток взаємовідносин між Україною та ЄС був спрямований на співпрацю в економічній, соціальній та політичній сферах, що зумовлено прагненням народу України, уряду та представників підприємництва приєднатися до ЄС.

Постановка завдання. Встановити основні досягнення України на шляху до ЄС, проаналізувати критерії конвергенції для України з метою висвітлення економічної коінтеграції України та ЄЕВС, запропонувати основні шляхи трансформації національної валютної політики з метою гармонізації та відносин з ЄС.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети – вступу до ЄС, а в перспективі (навіть може не найближчої) до ЄЕВС Україна повинна пройти ряд етапів економічної та валютної інтеграції (табл. 1) таких як:

Таблиця 1

ЕТАПИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ВАЛЮТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ З ЄЕВС

Ознаки	Відміна мит та кількісних обмежень	Єдиний зовнішній митний тариф	Вільний рух факторів виробництва	Гармонізація економічної політики. Спільні інституції	Гармонізація валютних систем та введення спільної валюти - євро
Етапи					
Зона вільної торгівлі	+				
Митний союз	+	+			
Спільний ринок	+	+	+		
Економічний союз	+	+	+	+	
Економічний та валютний союз	+	+	+	+	+

* складено автором з використанням даних [1, с. 45]

- зона вільної торгівлі (скасування всіх тарифів, мит та інших бар'єрів між Україною та ЄС, що призводить до вільного руху товарів та послуг);
- митний союз (гармонізація зовнішньоторговельної політики України відносно стандартів ЄС та встановлення єдиного митного тарифу для інших країн, що не входять ні до ЄС, ні до Єврозони);
- спільний ринок (ліквідація обмежень відносно руху капіталу, робочої сили та технологій між членами);

- економічний союз (передбачає вступ України до ЄС, проведення спільної економічної політики в рамках регіонального об'єднання та передачу частини економічного суверенітету наднаціональним органам ЄС);

- економічний та валютний союз (поглиблення євроінтеграції шляхом гармонізації національної валютної системи України відносно членів ЄВС та вступ України до зони євро. Відповідно проведення єдиної валютної та монетарної політики).

Враховуючи можливий сценарій розвитку взаємовідносин України з ЄС та поглиблення взаємозв'язків й взаємозалежності, ми пропонуємо розглянути основні досягнення на шляху до вступу України в ЄС з подальшою інтеграцією та гармонізацією національної валютної системи.

Історія взаємовідносин України та ЄС розпочалася ще з 90-их роках минулого сторіччя. Із здобуттям Україною незалежності в грудні 1991 року, ЄС, відзначивши демократичний характер Всеукраїнського референдуму визнав незалежність та суверенітет Української держави. Новий етап взаємовідносин розпочався з підписання угоди «Про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (УПС)», ратифікація якого відбулася 10 листопада 1994 р. На підставі даного договору була встановлена основа для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва.

В економічній та валютній сфері даний договір став основою для започаткування співпраці у валютно-фінансових відносинах між Україною та ЄС, про що свідчить розділ V «Поточні платежі та капітал» УПС. В даному розділі, а саме в статті 48 висвітлюється зобов'язання сторін щодо дозволу у здійсненні будь-яких виплат по поточному платіжному балансу у вільно конвертованій валюті між резидентами Співтовариства та Україною, пов'язані з рухом товарів, послуг та осіб. Також Україна та ЄС зобов'язалися забезпечити вільний рух капіталу, що стосується прямих інвестицій в компанії, що були законним шляхом засновані у своїх країнах, та ліквідації або повернення цих інвестицій та будь-якого прибутку, що випливає з них. Відповідно до п. 3 цієї ж статті зазначено, що сторони не вводять ніяких нових валютних обмежень на рух капіталу і поточні платежі, пов'язані з ним, між резидентами Співтовариства та Україною і не вносять нових обмежень в існуючі домовленості (окрім випадків, зазначених у п. 4 та 5 ст. 48 даної угоди) [2].

Даний договір було підписано в 1994 році, та лише 1 березня 1998 році він набрав чинності. У цьому ж році офіційно був встановлений євроінтеграційний вектор української економічної політики. Так, 11 червня 1998 року Указом Президента України № 615/98 «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» були визначені основні напрями інтеграційного процесу. До них відносяться: адаптація законодавства України до законодавства ЄС, забезпечення прав людини; економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною і ЄС; інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки; політична консолідація та зміцнення демократії; адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС; культурно-освітня і науково-технічна інтеграція; регіональна інтеграція України; галузева співпраця; співробітництво у галузі охорони довкілля [3].

Також у даній стратегії були висвітлені основні шляхи зближення економічних систем України та ЄС, які мають досягатися за рахунок лібералізації та синхронізованому відкритті ринків ЄС та України, взаємному збалансуванні торгівлі, наданні на засадах взаємності режиму сприяння інвестиціям з ЄС в Україну та українським експортерам на ринках ЄС, запровадженні спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників. Разом з тим також відзначається, що зближення не може існувати без координації, синхронізації та відповідного прийняття рішень у сфері економіки України та ЄС і передбачає ліквідацію обмежень щодо розвитку конкуренції та обмеження застосування засобів протекціонізму, формування основних економічних передумов для набуття Україною повноправного членства у ЄС [3].

Продовженню співпраці послужило приєднання восьми країн ЦСЄ, Мальти та Кіпру до складу ЄС в 2004 році. В контексті даного розширення Україна отримала спеціальний статус сусідства, який викликав пошвавлення в спільних програмах та обговореннях, процес і гармонізації законодавства України в сфері юстиції, внутрішніх справ, транскордонного та регіонального співробітництва. Зокрема, 18 березня 2004 року був прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». В даному документі було названо пріоритетні сфери адаптації

законодавства України, визначені в розділі V цього закону. До яких відносяться: митне право, банківське право, фінансові послуги та ін., які в сукупності забезпечують ефективне функціонування фінансової, в т. ч. валютної системи, України.

Ще одним документом, що відображає зближення України з ЄС, є План дій «Україна – Європейський Союз» від 12 лютого 2005 р. Даний документ побудований на основі розглянутої стратегії 1994 року, відносно валютної сфери був виділений окремо пункт щодо монетарної та фіскальної політики, політики обмінного курсу, в якому зазначалася необхідність посилення незалежності НБУ, у т. ч. в разі необхідності, внести зміни до ЗУ «Про Національний банк України» з метою приведення його у відповідність до стандартів ЄС [4].

Подальша взаємодія між Україною та ЄС в період 2005-2008 років істотно поглибилася у всіх сферах співробітництва, про що свідчать спільні заяви самітів Україна – ЄС від 1 грудня 2005 року, від 14 вересня 2007 року та особливо від 9 вересня 2008 року. Оскільки зазначений саміт 2008 року відображає прогрес, відмічений ЄС, в реалізації демократичних реформ та успіху економічних реформ, про що свідчить вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) [5]. Дане приєднання послужило підґрунтям для подальшого конструктивного діалогу між ЄС та Україною відносно вступу країни до зони вільної торгівлі та угоди про асоціацію (яка не була підписана у листопаді 2013 року з ініціативи тодішнього керівництва країни, що призвело до державного перевороту). Лише зі зміною керівництва уряду, 21 березня 2014 року була підписана політична частина угоди про асоціацію та 27 червня 2014 року – економічна.

З моменту встановлення євроінтеграційного курсу на національному рівні відбулися деякі трансформації в інституційному механізмі держави. Так, згідно з Угодою про партнерство та співробітництво була створена Рада з питань співробітництва між Україною та ЄС, яка складається з членів Ради Європейського союзу та з членів Комісії Європейських Співтовариств – з одного боку, та членів Уряду України – з другого боку. Засідання Ради проводяться на рівні міністрів один раз на рік, а також тоді, коли цього вимагають обставини. Також цією угодою були створені допоміжні органи для Ради – Комітет з питань співробітництва та Комітет з парламентського співробітництва [2]. Даний компонент є також зближувачим елементом України та ЄС, оскільки трансформація в інституційній сфері державних органів сприяє ефективній співпраці профільних комітетів та підкомітетів із європейськими колегами, зокрема гармонізації валютного законодавства.

Враховуючи вище наведені трансформації взаємовідносин України з ЄС, необхідно зазначити, що з початку встановлення євроінтеграційного діалогу пройшло вже більше 20 років, які виявилися для України надзвичайно важкими з різних причин. Але спираючись на встановлені досягнення у зближенні, Україна все ж таки продовжує свій непростий шлях та прагне встановити більш тісні зв'язки з ЄС, зокрема у валютній сфері. Необхідно констатувати, що ЄС також зацікавлений у зближенні з Україною, оскільки це дасть можливість країнам ЄС збільшити свій ринок збуту та отримати достатньо велику кількість споживачів, що створить передумови для поглиблення валютно-фінансових взаємовідносин в євровалюті та виведе ЄС на ринок країн СНД.

Спираючись на основні досягнення України у напрямі європейської інтеграції, подальше поглиблення взаємовідносин передбачає зближення економічної та валютної систем. Для встановлення основних шляхів зближення валютної складової, Україна повинна відповідати певним критеріям конвергенції, що представлені в табл. 2.

Досліджуючи основні показники відповідності України критеріям конвергенції ЄС, необхідно зазначити, що на 2014 рік жоден із показників не відповідає нормі. Хоча до 2014 року зовнішній борг був у межах норми, і навіть погіршення показників в період кризи 2008 року не перевищило критичне значення. Разом з тим, на 2010 рік всі інші показники значно перевищують норму.

Також протягом десяти років дефіцит державного боргу був в межах -3% (крім 2004 року), але наслідки світової фінансової кризи, загостреної ситуації всередині країни та невирішений конфлікт на сході України стали причиною підвищення показника до 4,3% у 2014 році. Схожою є ситуація і з показниками рівня інфляції та відсоткових ставок.

Отже, аналіз показав, що тенденції до зближення України з ЄС за основними монетарними та фіскальними показниками на даний момент немає. Внутрішньо-економічні проблеми України, що демонструють проаналізовані показники конвергенції, значним чином

віддаляють Україну від економічної інтеграції з ЄС. Значні кошти, що виділяються МВФ та ЄС на реформи значним чином використовуються на стабілізацію ситуації в країні.

Таблиця 2

ВИКОНАННЯ КРИТЕРІЇВ КОНВЕРГЕНЦІЇ УКРАЇНОЮ В ПЕРІОД 1998-2014 РР.

Рік	Інфляція, %		Державний борг до ВВП, %		Державний бюджет до ВВП, % - дефіцит, + профіцит		Відсоткові ставки, %	
	Україна	Критичне значення	Україна	Критичне значення	Україна	Критичне значення	Україна	Критичне значення
1998	20,0	2,7	48,1	60	-2,2	-3	45	7,8
2000	25,8	2,4	45,3	60	0,6	-3	27	7,2
2002	-0,6	3,3	33,5	60	0,7	-3	7	7,0
2004	12,3	2,4	24,7	60	-3,2	-3	9	6,4
2006	11,6	2,6	14,8	60	-0,7	-3	8,5	5,9
2007	16,6	3,0	12,3	60	-1,1	-3	8	6,4
2008	22,3	3,2	20,0	60	-1,3	-3	12	6,5
2010	9,1	1,0	39,5	60	-5,9	-3	7,75	6,0
2012	-0,2	3,1	36,8	60	-3,8	-3	7,5	5,8
2014	24,9	1,7	71,5	60	-4,3	-3	14	6,2

* складено автором з використанням даних [5], [6], [7].

Оскільки зазначені основні показники валютно-фінансової конвергенції України та ЄС недостатньо наближують Україну до вступу в ЄС, отже існує потреба у визначенні основних цілей державної валютної політики України в умовах європейської коінтеграції. В контексті євроінтеграції національна валютна політика України має бути направлена на стабілізацію валютного курсу, розвиток та модернізацію валютного ринку, уніфікацію валютного та банківського законодавства за європейськими та світовими стандартами та ін., які досягаються за рахунок правильного та ефективного застосування інструментів валютної політики.

Курсова політика в Україні, починаючи з введення євро у 1999 р. і донині (2014 р.) не сприяє значному покращенню взаємовідносин з ЄС. Оскільки курс гривні прив'язаний до долара США в рамках керованого плавання (деякі автори вважають, що в рамках жорсткого плавання – Ф. Журавка, в рамках фіксованого валютного курсу – З. Луцишин (на 2007 р.)). Було б доцільніше, в умовах європейської інтеграції, прив'язати курс української гривні до євро як це зроблено в деяких країнах ЦСЄ (Латвії, Литві, Болгарії). Наприклад, Естонія завдяки тому, що її національна валюта була прив'язана до євро, без ускладнень вступила до ЄЕВС та замінила її на євро. Але враховуючи власні інтереси України, ми погоджуємося зі З. Луцишин відносно того, що при режимі фіксованого валютного курсу було б доцільніше прив'язати гривню до кошика валют зовнішньоторговельних партнерів України (приблизно 30% зовнішньоторговельних операцій припадає на ЄС). Утім, МВФ рекомендує українському уряду перейти на гнучкий режим обмінного курсу та надає технічну допомогу для підготовки такого підходу. Так, на 2011 рік НБУ були визначені «Основні засади грошово-кредитної політики на 2011 р.», згідно з якими НБУ офіційно підтримує тенденцію до більшої гнучкості валютного курсу гривні.

Але враховуючи результати дослідження Центру наукових досліджень НБУ «Гнучкий режим курсоутворення: етапи запровадження та можливі наслідки для економічного розвитку України» гнучкий валютний курс в Україні необхідно запроваджувати в умовах ревальвації гривні, оскільки це сприятиме прискоренню економічного розвитку країни, але за стабільності політичної ситуації в країні.

Оскільки на даний момент Україна знаходиться у глибокій економічній кризі, на нашу думку, введення НБУ гнучкого валютного курсу в 2014 році було завчасним. Ми вважаємо, для стабілізації економічної ситуації в країні першочергово необхідно змінити стратегію грошово-економічної політики на інфляційне таргетування (враховуючи значний рівень інфляції майже 25%) з введенням режиму керованого плавання з метою унеможливлення спекуляцій на

валютному ринку України, спираючись на досвід країн ЦСЄ. Так, наприклад у Польщі зміна монетарного орієнтуру з обмінного курсу на інфляційне таргетування та введення плаваючого режиму валютного курсу послужили потужним поштовхом для притоку інвестиційного капіталу до країни. Таким чином, трансформаційні перетворення в контексті коінтеграції Польщі до загальносвітових тенденцій розвитку та євроінтеграційних процесів максимально сприяли конвергенції та гармонізації відносин з ЄС. У Чехії зі зміною основного монетарного орієнтуру на інфляційне таргетування уряд країни все ж продовжує приділяти значну увагу національній валютній політиці. Прив'язка національної валюти до євро стала головним зближувачим фактором Угорщини для вступу до ЄС.

Девізна політика. За рекомендацією МВФ «Про принципи політики інтервенцій» валютні інтервенції мають використовуватися для зниження волатильності валютного курсу, не для регулювання його рівня. За дослідженням Ф. Журавки, валютні інтервенції НБУ є досить дієвим засобом впливу на обмінний курс гривні. Так, лише у 2007 р. збільшення частки валютних інтервенцій становило 17% в порівнянні з 2006 р. (табл. 3) [8].

Таблиця 3

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ
у 2006-2007 рр. [8]**

Показник	Роки		Відхилення 2007 р. до 2006 р., %
	2006	2007	
Обсяг валютного ринку, млн дол. США	8186,4	11731,6	43,3
Обсяг валютних інтервенцій НБУ, млн дол. США	429,8	729,7	69,8
Частка інтервенцій, %	5,3	6,2	17,0

А за даними НБУ на 2010 р., в період кризи валютні інтервенції стали головним інструментом впливу на валютний курс, про що свідчить обсяг валютних інтервенцій НБУ. Вже у жовтні 2008 р. обсяг інтервенцій НБУ на національному валютному ринку України становив 19,6% від загального обсягу валютного ринку. Надалі тенденція до нарощення валютних інтервенцій продовжилась, і в листопаді 2008 р. становили вже 20,7%. На 2009 р. спостерігається найбільший обсяг впливу НБУ на регулювання попиту та пропозиції на валютному ринку України за рахунок інтервенцій (табл. 4).

Таблиця 4

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ
у 2009-2010 рр.**

Показник	Роки		Відхилення 2010 р. до 2009 р., %
	2009	2010	
Обсяг валютного ринку, млн дол. США	12078,8	14911	23,4
Обсяг валютних інтервенцій НБУ, млн дол. США	869	744,2	14,4
Частка інтервенцій, %	7,3	5,8	20,5

* складено автором з використанням даних НБУ

З табл. 4. видно, що обсяг валютних інтервенцій НБУ в період кризи суттєво збільшується і їх частка становить 7,3% у 2009 р. На 2010 р. ситуація покращується і вплив на валютний ринок та валютний курс з боку НБУ за рахунок інтервенцій зменшується до 5,8%.

У 2014 році динаміка показників міжбанківського валютного ринку України формувалася під впливом складної політичної ситуації в країні та розгортання воєнного конфлікту в східних її областях, на які традиційно припадало понад 20% вітчизняного експорту.

Отже, девізна політика НБУ є важливим інструментом валютного регулювання з боку держави і в період фінансових криз є головним інструментом стабілізації ситуації у валютній сфері. Але оскільки негативні наслідки світової фінансової кризи поглибилися національною

кризою, валютні інтервенції НБУ виявилися недостатньо ефективним інструментом для стабілізації як валютного курсу, так і валютного ринку України. Про це свідчить вплив іноземного капіталу з країни, значна девальвація національної валюти, зменшення золотовалютних резервів та ін.

Диверсифікація валютних резервів. Основою для ефективного функціонування національної валютної системи України є потужні та стабільні золотовалютні резерви. Валютні резерви НБУ повинні формуватися з валют економічно розвинених та стабільних країн, зовнішньоторговельних партнерів України та корегуватися залежно від сучасних тенденцій на національному та світовому валютному ринках. Диверсифікація валютних резервів НБУ є одним із основних джерел збереження багатства країни та зменшення валютних ризиків, що найчастіше виникають в період масових дисбалансів на світовому економічному просторі. Враховуючи євроінтеграційну спрямованість України, її валютна політика відносно диверсифікації валютних резервів також повинна формуватися, виходячи зі стратегічних цілей українського суспільства та влади.

Оскільки інформація відносно компонентів валютних резервів є конфіденційною не тільки в Україні, а й в інших країнах світу, ми маємо лише приблизний розподіл іноземних валют у валютній структурі золотовалютних резервів НБУ, що складається на 60% з долара США, 30% з євро, 10% з інших валют [8, с.358], до яких входять фунт стерлінгів, швейцарський франк, австралійський долар та ін. (це припущення можна зробити, виходячи зі структури валютних інтервенцій національного валютного ринку України в 2011 р.). Переважання долара США у валютних резервах свідчить про значне використання цієї валюти у валютній сфері України. Суттєвий обсяг зовнішньоторговельних операцій в доларах США та прив'язка валютного курсу до долара США також негативно впливає на євроізацію української економіки, зокрема валютної системи України.

Також необхідно зазначити, що для диверсифікації валютних резервів НБУ з переважанням валют ЄС мають існувати конкретні економічні передумови, які проявляються в збільшенні зовнішньої торгівлі та інвестицій з країн ЄС, що приводить до підвищення міжнародних розрахунків у гривнях та євровалюті.

Проте досліджуючи валютні системи країн ЦСЄ, ми також не відмічаємо значного збільшення євро у валютних резервах даних країн (окрім Болгарії та Естонії). Так, у Польщі валютні резерви Національного банку на 2004 р. містили 50% доларів США, 40% євро та 10% фунтів стерлінгів. Тобто навіть після вступу Польщі до ЄС валютні резерви Національного банку країни залишилися незмінними і переважання долара США над євро продовжилося аж до 2007 р.

Отже, враховуючи вище наведені дані щодо структури валютних резервів НБУ та перспективи збільшення частки валютних резервів саме в європейських валютах, перш за все ми пропонуємо збільшити обсяг золотовалютних резервів НБУ, оскільки постійне зростання обсягу національного валютного ринку України потребує від НБУ додаткових засобів для його регулювання. Також, враховуючи значну нестабільність на фінансових ринках США та Європейського союзу, ми пропонуємо диверсифікувати валютні резерви НБУ за рахунок включення у валютний кошик японської єни (в Японії одна з найпотужніших економік світу, зі значними золотовалютними резервами), деяких валют країн ЦСЄ, наприклад польського золотого та чеської крони (хоча в період кризи відбулася значна девальвація польського золотого, але за рахунок сильної внутрішньої економіки Польща змогла швидко відновити національну валютну систему).

Девальвація та ревальвація як інструменти валютної політики мають застосовуватися у крайніх випадках, оскільки нестабільність та значні коливання валютного курсу змушують учасників валютного ринку призупиняти діяльність та вичікувати сприятливіших умов. Так, ревальвація застосовувалася НБУ в 2005 р. та в передкризовий період 2008 р. Хоча, як зазначає НБУ, в 2008 році ревальвація була спричинена введенням режиму гнучкого валютного курсу і сформувалася під дією ринкових механізмів купівлі-продажу валюти [9].

Девальвація ж як інструмент валютної політики був широко розповсюджений в країнах ЦСЄ (Польщі, Угорщині, Словенії та ін.) на початковому етапі економічної та валютної трансформації. Для України девальвацію необхідно проводити дуже обережно і лише в умовах фінансових та валютних криз й значного обтяження на валютні резерви НБУ.

Валютні обмеження. Так, як і попередній інструмент валютного регулювання, валютні обмеження необхідно використовувати при певних економічних умовах, здебільшого несприятливих (фінансових нестабільностях, дисбалансах та кризах). Також уряд повинен вводити валютні обмеження при загрозі відпливу капіталу з країни та значному припливу спекулятивного капіталу в країну. Наближення України до ЄС передбачає поступову лібералізацію валютної сфери України, що супроводжується зняттям певних валютних обмежень на пересування капіталів та учасників міжнародних валютно-фінансових відносин між Україною та ЄС. Наприклад, у Польщі лібералізація національної валютної системи була запроваджена 27 липня 2002 р. підписанням закону «Про іноземну валюту», який вступив в дію 1 жовтня 2002 р., згідно з яким були скасовані всі обмеження на рух коштів між Польщею та ЄС. Але відносно інших країн, які не є членами ЄС, в законі існують обмеження відносно інвестицій, умов надання фінансових послуг та випуску цінних паперів на ринку довгострокових кредитів. Беручи до уваги, позитивний досвід Польщі, Україні також необхідно поступово відкривати кордони іноземному капіталу та вводити спрощені правила обміну валют між Україною та країнами ЄС.

Разом з тим, встановивши євроінтеграційний вектор, Україна розриває багатолітні економічні та торговельні відносини з Росією, які проявляються в обсягах торгівлі між Україною та Росією. Масштаб зовнішньоторговельних відносин України з Росією коливається приблизно від 33% в 2008р. до 44% 2010р. від загального обсягу торгівлі товарами. Для порівняння: на країни ЄС припадає лише 0,1% в 2009 р., а максимальний становив у 2005 р. – 0,17% загального обсягу.

Висновки. Таким чином, основними умовами валютної євроінтеграції є встановлення демократичних принципів організації та регулювання валютного обігу, валютних операцій на міжбанківському валютному ринку України для всіх суб'єктів валютно-фінансової діяльності без дискримінації та утисків, гармонізація та уніфікація валютного законодавства України до стандартів ЄС, створення сприятливих умов для потенційних учасників міжнародних розрахункових та фінансових операцій.

Також ми пропонуємо здійснити низку заходів, які дозволять ефективно здійснити конвергенцію України та ЄС у валютній сфері на основі досвіду країн ЦСЄ, а саме: заходи по стимулюванню експорту, збільшення обсягу зовнішньоекономічних та фінансових операцій між ЄС та Україною, зміна монетарної стратегії на інфляційне таргетування (для зменшення наслідків сучасної національної економічної та політичної кризи в Україні) використання режиму керованого плавання валютного курсу з подальшою лібералізацією і встановленням вільноплаваючого валютного курсу, диверсифікацією золотовалютних резервів зі збільшенням частки валют країн ЄС, встановленням конвертованості національної валюти за капітальними операціями, уніфікацією та гармонізацією національного законодавства з директивами, нормами і стандартами ЄС.

Список використаних джерел:

1. Європейська інтеграція : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / [С В. Федонюк та ін.] ; за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. – [Вид. 2-е, перероб. і доп.]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Л. Українки, 2011. – 760 с.
2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. – [від 14.06.1994].
3. Указ Президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11.06.1998 № 615/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. План дій «Україна – ЄС» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin>. – [від 12 лютого 2005 р.].
5. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua
6. Convergence Report 1998, 2000, 2002, 2004, May and December 2006, 2007, 2008, 2010, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/index.en.html>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua
8. Журавка Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України : моногр. / Ф. О. Журавка. – Суми : Ділові перспективи, 2008. – 334 с.
9. Аналітичний звіт НБУ «Дії Національного банку України в період загострення світової фінансової кризи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Report_fin_kr.pdf. – [за 2009 р.]

19.09.2015